

Bülten

Arkadaşlık

Var mı ARKA DAŞ LIK gibisi

**“GÜVEN, İNANÇ VE SEVGİ
DOSTLUĞUN 3 RENGİ.”**

Selin ÇETİN-Eren COPCU

**“DOSTLUĞUNUN BİTMESİNİ
İSTEMİYORSAN EĞER SEVGİYİ,
SAYGIYI BİLMEN YETER.”**

Burak IŞIKDEMİR-Erdal ÖZMEN

**“ELİMİ TUT Kİ BIRAKMAYAYIM,
YANIMDA OL Kİ DOSTUN OLAYIM.”**

Simay ÖZTÜRK-Defne KIRIM-Ahmet KARAPINAR

Değerli Anne Babalar,

Bu ay, okulumuzun önem verdiği değerler arasında yer alan “Arkadaşlık” değerini bülten olarak ele alıyoruz. İletişim becerilerinin yaşın ilerlemesiyle ve çocuğun aile ortamında kazandığı, öğrendiği deneyimlerle arttığı düşünüldüğünde sosyal bir ortam ve arkadaş edinme ihtiyacı kabul görme, anlaşılma ve paylaşabilme olanağını sağlama açısından önemlidir. Çocuğun duygularını kontrol edebilmesi, empatik davranabilmesi, bireysel farklılıkları fark edebilmesi ve kendini ifade edebilmesi sosyal gelişiminin önemli parçalarıdır. Aileler ve okul ortamı destekleyici ve denetleyici tutumlarla çocuklarının sosyal ilişkilerini geliştirmelerine fırsat tanımalıdırlar.

Gelişim Koleji olarak amacımız öğrencilerimizin olumlu arkadaşlık ilişkilerini geliştirebilmelerine, birbirlerinin duygularını anlayabilmelerine, yaşadıkları çatışmalarda uygun çözüm yolu üretebilmelerine yardımcı olmaktır. Bizler çalışmalarımızı bu çerçevede düzenlerken, arkadaşlık kavramını, gelişimsel dönemlere göre arkadaşlık algısını ve aile tutumlarının önemine bu ayki bültenimiz aracılığı ile sizlere de iletmek istedik.

Keyifle okumanız dileğiyle...

ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ

Arkadaşlık ilişkisi, çocukluk döneminde başlar ve yaşam boyu gelişerek devam eder.

Çocuğun ilk toplumsallaştığı kurum olan aileden sonra akranlarıyla etkileşimi ve arkadaş ilişkileri, sosyalleşmede belirleyici unsurlardır. İlk çocukluk dönemi itibarıyla çocuk, ailesi dışındaki kişilerle özellikle de yaşlılarıyla nasıl bir sosyal ilişki kuracağını, nasıl beraber olacağını öğrenmeye başlar. Çocuğun ailesi dışında diğer kişilerle olan birlikteliği, onun sosyal gelişimine önemli katkılar sağlar. Arkadaşlık ilişkisi, çocukluk döneminde başlar ve yaşam boyu gelişerek devam eder.

Gelişim sürecinde akranlarıyla yaşadığı yoğun ilişkiler çocuğa yeterli sosyal uyumu gösterebilmesi ve gerekli sosyal becerileri kazanması için birçok fırsat sağlar. Arkadaşlık ilişkileri çocukların gelişiminde büyük rol oynadığı gibi arkadaşlık ilişkilerinin gelişiminde de çocukluk dönemi yaşantıları büyük bir önem taşımaktadır. Arkadaşlık kurmak, ne kadar erken başlarsa, o denli kolay gelişen bir beceridir.

Çocukların oyun davranışlarının ve arkadaşlık ilişkilerinin yaşlara göre farklılaştığını görebiliriz. Çocukların işbirliği becerisi ya da davranışını, diğer kişilere ve hedefe uygun şekilde sergilemesinin **4 yaş** dolaylarında başladığı öne sürülmüştür. Örneğin **5 yaş**ında iken sürekli yalnız oynamak isteyen çocuk, gelecekte sosyal becerileri eksik bir kişiye dönüşebilir. Bu görüşe göre, çocuğun oyun ortamındaki sosyal davranışı, çevreye uyum ve ilişki kurabilme becerisi ile ilgilidir.

Okulun başlamasıyla birlikte, akranların yaşamdaki önemi de artmaya başlar. Çocuklar arkadaşlık kurabilmenin ve farklı oyun etkinliklerine katılmanın grup tarafından gördükleri kabule bağlı olduğunu fark ederler. Artık akranlarıyla zaman geçirmek istemediklerinde bile onlardan eskiden olduğu kadar kolayca uzaklaşmazlar, çünkü mutlu olsalar da olmasalar da zamanlarının büyük bir kısmını okulda geçirmek zorundadırlar.

Okul öncesi çocuğu kendi cinsiyetindeki akranlarıyla oynama eğilimindedir, ancak bu ayrım **ilkokul döneminde** daha da belirginleşir. Bu dönemde çocuklar hemcinsleri ile çok daha yakınlaşırlar. Kız ve erkeklerin grup yapılarında bazı farklılıklar göze çarpar. Kız grupları daha küçüktür ve daha çok konuşma içerir, oysa erkek grupları daha büyüktür ve daha çok hareket içerir.

Kızlar için 10–14, erkekler içinse 12–16 yaşları arasında gelişen **ön-ergenlik döneminde** hızlı bir bedensel değişim ve bilişsel olgunlaşma izlenir. Akran grubu daha yapılandırılmış bir hale dönüşür ve bir akran grubunun üyesi olmanın önemi artar. Arkadaşlıkta güven ve sadakat giderek önem kazanır. Çocuklar 11–14 yaşları arasında, zamanlarının büyük bir kısmını arkadaşlarıyla birlikte geçirirler.

Artık akran ilişkilerinde yardımlaşma, oyun oynamadan daha önemlidir. Karşısındaki bakış açısını anlayabilme bu dönemde iyice gelişmiştir.

Ergenlik öncesinde akran gruplarının işlevi değişim gösterir. İlkokul yaşındaki akran grupları, oyun içinde doğal yaşamı öğrenmeyi destekleyen ideal bir ortam sağlar.

İlköğretimden ortaöğretime geçmekte olan ergenlik öncesi çocukların akran gruplarının bir işlevi, ailenin sunduğu koruyucu ortamdan yetişkinliğin bağımsız yaşamına geçiş sürecinde çocuğa yardımcı olmaktır.

Ergenlik dönemi ile birlikte, anne-babadan duygusal bir uzaklaşma ve giderek akran gruplarıyla daha çok zaman geçirme eğilimi belirir. Her çocukta değişimle birlikte, ortalama 12 yaşından sonra, çocukların akran ilişkileri güçlenir, ebeveynlere bağımlılıkları azalır ve grup arkadaşları, anne-babanın yerini almaya başlar.

Bu dönemde arkadaş kazanmak, arkadaş edinmek, arkadaşlar arasındaki ilişkiler toplumsallaşma yolunda çok önemli bir gelişmedir. Ergen için arkadaşlar bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu dönemde arkadaş edinmemek, arkadaşlar arasında kabul görmemek ya da dışlanmak ergeni yalnızlığa götürecektir ve kendisini başarısız olarak görmesine sebep olacaktır.

Niçin bu dönemde ergenler arkadaş edinme zorunluluğu hissederler ve arkadaşları ile aileye oranla daha yakındırlar?

Ergenin bağımsızlık arayışı aileden uzaklaşma zorunluluğunu getirir. Ancak bu uzaklaşma bir taraftan da ergende korku yaratır. Birilerine güvenme, bir yere ait olma ihtiyacı devam etmektedir. Bu ihtiyacı “arkadaşlar” karşılamaktadır. Yani ailenin yerini arkadaşlar almıştır. Bağımsızlık peşinde koşarken güven sığınakları olan ailelerinden uzaklaşmışlardır. Diğer arkadaşları da aynı durumdadır. Bu nedenle birbirlerine destek olacak ve birbirlerine yaslanacaklardır. Ergen yeni bir **kimlik** kazanma peşindedir. Bu yeni kimliği bulmasında da ona arkadaşları yardımcı olacaktır. Onlar artık annelerinin babalarının küçük oğulları, kızları olmak istememektedir. Ama henüz ne olacaklarını da bilmemektedirler. Ergenler sık sık kendilerine “**ben kimim??**” sorusunu sormaktadırlar. Bu sorunun cevabında arkadaşları önemli bir yanıt olur. Cevap “**arkadaşlarım gibiyim ve onlardan biriyim**” olacaktır. Ergen arkadaşları gibi giyinir, onlar gibi konuşur, saçlarını onlar gibi yapar ve artık grubun bir üyesidir.

Özetle onlara benzemeye çalışır. Bu nedenle ergenin bu dönemlerdeki arkadaş çevresi çok önemlidir. Çocuğunuzu belki de hiç görmediğiniz bir giyim içersinde veya saç şekliyle görmeniz mümkündür.

Ergen, **arkadaşları ile yarışma** içersindedir. Bu yarışma onun arkadaşları içersindeki gücünü görmesi için gereklidir. Ergen arkadaşları içersindeki gücünü merak eder. Arkadaş gurubu içersinde etkili midir? Esprileri beğeniliyor mudur? Fikirlerine değer veriliyor mudur? En çok sevilen midir? Aranan biri midir? Arkadaşlarla yapılan bu yarışta bu soruların cevaplarını bulur ergen. Bunun sonucunda da ergenin kendisi ile ilgili düşüncesi ve özsaygısı oluşur.

Ergenin grup içersinde olması yani bir arkadaş grubuna dâhil olması bazı olumsuzlukları da beraberinde getirebilir. Grup etkileşimi ergeni bireysellikten uzaklaştırır. Birey grup içersinde iken kendi bireysel özelliklerinden uzaklaşır. Hatta **"kimliksizleşir"**. Ergenin bireysel sorumluluk duygusunu kısmen kaybetmesi, tek başına yapmayacağı davranışları grup içersinde yapması sonucunu doğurur. Çünkü ergen grubun denetimine girer. Sigaraya başlamakta, içki ve uyuşturucu kullanmakta, herhangi bir suça ortak olma gibi davranışlarda bu kimliksizleşmenin rolü büyüktür. Grup birbirini cesaretlendirerek yüksek risk almayı kolaylaştırır.

Çocukluk döneminde, yeterli deneyimi olmamış bir ergenin, sağlıklı arkadaşlık ilişkileri geliştirmesi zor olacaktır. *En sağlıklı ailenin bile, çocuğa veremeyeceği tek şey, arkadaşlıktır.*

Büyümeyle birlikte, toplumsallaşma ve bu gruplardaki yoğun akran etkileşimi sonucu, çocuklar var olan kültürel değerleri sorgular, yeni değerler geliştirir ve çoğu kez kendilerine ait bir alt kültür oluştururlar. Ergen davranışları üzerinde, **"grup baskısının"** etkisi büyüktür ve kişiye bir kimlik (ait olma duygusu) sağlar. Giyimleri, davranış ve düşünceleriyle yetişkinlerden farklılaşmaya çabalarlar, kendi aralarında yeni özdeşimler kurarlar. Akran grupları bir yandan güvenlik ve ait olma duygusu verirken, öte yandan hem kendi aralarında, hem de diğer grup veya yetişkinlerle yarışma ortamı yaratır.

En sağlıklı ailenin bile, çocuğa veremeyeceği tek şey, arkadaşlıktır.

Ergenlik Döneminde Kız-Erkek İlişkileri

Ergenlik döneminde arkadaşlıklar farklı bir anlam taşır ve ergenler, gerek çocuklardan, gerek yetişkinlerden daha kolay arkadaş edinirler. Yaşamın hiçbir döneminde ergenlik dönemindeki kadar yakın arkadaşlıklar kurulmaz ve gençler birbirlerinin özel duygularını, diğer dönemlere göre daha yoğun bir biçimde paylaşırlar. Ergenlik döneminin başında arkadaş grupları bir iki kişiden oluşurken ve daha çok sırdaş arkadaş niteliği taşırken, daha sonraları arkadaş sayısında artış olmaktadır. Sayının artması yanında, grubun yapısal niteliğinde de değişiklikler görülmeye başlar.

Ergenlik döneminde, erkeklerde en yaygın sıkıntı, bir kıza nasıl yaklaşılacağını, nasıl konuşulup arkadaşlık kurulacağını bilememektir. Kızlar da erkeklere ilgi duyarlar, ama ilgilerini farklı düzeylerde açığa vurabilirler. Bu durum bir ergen için, karşı cins tarafından nasıl görüldüğü, nasıl tanımlandığı konusunda deneyim kazandığı bir süreçtir. Bu dönemdeki kız erkek arkadaşlığı daha çok platonik yaşanabilir. Bu süreçte ergen, kadın veya erkek kimliğini oluşturma yolunda denemeler yapar. Kız erkek arkadaşlığı ile ilgili anne babaların kaygılanmaması ve bu konudaki kendi ailevi değerleri doğrultusunda çocuklarını yönlendirmeleri, bu süreci daha sağlıklı geçirmelerine yardımcı olur.

AKRAN İLİŞKİLERİ VE EBEVEYN TUTUMLARI

Arkadaşlık, akranlar arasındaki bir ilişkidir. Ebeveynlerin, çocuklarıyla arkadaş olduklarını söylemeleri bir yanılsamadır.

Erken yaşlardan itibaren, çocukların aileleri tarafından arkadaşlık kurabilmeleri için yönlendirilmesi ve çocuklara bu becerileri geliştirmeleri için ortam yaratılması gerekir. Bu şekilde çocuk, hem olumlu arkadaşlık kurmayı öğrenir ve çok sayıda arkadaşı olur, hem de yaşama dair bilgi ve beceriler edinir.

Arkadaş edinmek için, bazı becerilerin aile ortamında kazandırılması gerekir. Bu da ebeveynin sorumluluğundadır. Örneğin, ebeveynler, çocuğa paylaşmayı, başkasının duygularını anlamayı, duygularını denetim altına almayı, belirlenmiş kurallara uymayı, cesaretli ve girişken olmayı, saygılı olmayı, kendinden küçükleri sevmeyi ve korumayı, yardımlaşmayı vb. öğretmelidir.

Bazı anne-babalar, çocuklarının arkadaşlık tercihleri konusunda **müdahaleci** olabilirken, kendi değerlerine uymayan ya da farklı davranışlar gösteren çocuklarla arkadaşlık kurmamaları konusunda ısrarcı olmaktadır. Bu tarzda müdahaleler, çocuğun ya anne-babaya arkadaşlıkları konusunda yalan söylemesine yol açmakta ya da çocuğun tüm arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Arkadaş gruplarıyla kurulan ilişkilerdeki yakınlığın ve bağlılığın derecesini, anne-babayla kurulan ilişkinin niteliği de etkilemektedir. Aile içi sağlıklı iletişime sahip bir ergen, arkadaş gruplarının onayına daha az ihtiyaç duymakla beraber, bulunduğu gruptan çok fazla da etkilenmez.

Bu nedenle, ergen ile ihtiyaç duyduğu şeyleri paylaşabileceği konuşma ortamının yaratılması çok önemlidir. Eleştirel, tehdit edici, yargılayıcı yaklaşım ergenin, anne-babasıyla olan iletişiminin daha da azalmasına, kendini daha iyi hissettiği akran gruplarına yakınlaşmasına sebep olabilir. Çocuğunuzun hatalarını, olumsuz yönlerini sık sık bulmaya çalışan bir konumda olmaktan çok, çocuğunuzun başıboş bırakmadan, özgürlük kavramını kendi değerleriniz içinde açıklayarak ilgilenmeniz önemlidir.

Arkadaşlık, akranlar arasındaki bir ilişkidir. Kimi ana-baba çocuğunun yaşlılarıyla oynamasını bilerek engeller. Çocuğuna hem ana-baba hem de arkadaş olabileceğini sanır. Çocuğuyla yer, içer, oynar, gezer. Ama yaşlılarıyla ilişkisini ya açıktan ya da dolaylı olarak kısıtlar. Bir süre sonra, örneğin çocuk okul çağına geldiğinde, istese de arkadaşlığı nasıl başlatacağını bilemez. Dolayısıyla ebeveynlerin, çocuklarıyla arkadaş olduklarını söylemeleri bir yanılısamadır. Çünkü bu durum, çocukların arkadaş gibi görmek istedikleri ebeveynleriyle olan ilişkisini zedeler. Anne-baba-çocuk arasında sınırlar kalmaz, rol karmaşası yaşanır. Bu şekilde çocuk da, kendi ilişkilerini düzenlemekte sıkıntı yaşar.

Kimi ana-baba da çocuklarının arkadaşlık ilişkilerini engellemez ancak her adım başı karışır; arkadaşlarını kendi seçer. Kiminle olup kiminle olmayacağını belirler. Sık sık öğütler verir. Arkadaşlarından gelecek tehlikeyi abartır, onlara karşı kuşku davranmayı ve güvenmemeyi aşlar. Aşırı kollanan ve kısıtlanan çocuk hem arkadaşlık kurmakta zorlanır, hem de ilişkilerinden edilgen olur. Hep uyan, başkasını izleyen durumda kalır. Böyle çocuklar akranlarına katılabilmek için hediyelerle, oyuncaklarla arkadaş satın almaya çalışırlar.

SAĞLIKLI ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

Arkadaşlık ilişkileri çocuğın evinde karşılanamayan en önemli gereksinimlerden biridir.

- Çocuğunuza kendi başına yapabileceği ya da yapamayacağı şeyleri anlatın. Bu konuda her ailenin sınırları, değerler sistemi, hayata bakış açısı farklıdır, kendine özgüdür. Bu nedenle çocuğunuza vermeye çalıştığınız her değer ya da bakış açısı aynı zamanda sizin ailevi sınırlarınızı da tanımlaması açısından önemlidir. Çocuğunuzun içinde bulunduğu yaş özelliklerini de dikkate alarak sizin için kabul edilebilir olan sınırları belirlemeniz ve bu konuda net ve tutarlı olmanız ergenin de kendini daha güvende hissetmesini sağlayacaktır.
- Anne babaların en büyük endişesi çocuklarının kötü arkadaşlar edinmesidir. Bu kötü arkadaştan olumsuz yönde etkileneceğinden ve kendi kontrollerinden çıkacağından endişelenirler. Çocuklarında gözlemedikleri ağzı sıklık, okul problemleri, görünümde ve karakterde değişimler, irtibatın azalması, aşırı tepkiler anne – babaları telaşlandırabilir. Oysaki çocuk, arkadaşları sayesinde toplumdaki konumunu belirler ve iyi bir yer edinmenin ipuçlarını yakalar. Kendisiyle aynı istekleri, ilgileri ve amaçları olan diğer çocuklarla bir araya geldiği zaman, ortaklaşa etkinliklere katılır ve kendini olduğundan daha mutlu ve özgür hisseder.

• Çocukluk döneminde yeterli arkadaşı olmayan ve arkadaşlık ilişkisinden yoksun olan çocuklar, büyüdüklerinde birçok sorunla yüz yüze gelebilirler.

• Grup ortamında bireysel olmaktan çok, grup bilinci önemli olduğu için, bazen çocuğunuzun beklemediğiniz şeyler yaparken gözlemleyebilirsiniz. Böyle bir durumda çocuğunuzun suçlamadan önce, olayın ne olduğunu, nasıl geliştiğini anlamaya çalışın. Çocuğunuzun kişiliğine ve iradesine uygun olmayan davranışlarda bulunması, onun kötü, başarısız, özgüveni eksik olduğunu göstermez. Bu dönemde ergenin grup bilinciyle hareket etmesinin, normal ve sağlıklı olduğunun bilinmesi yanında, çocuğın arkadaş ortamından gelecek zararlar konusunda bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi de önemlidir. Yaşadığı olaylar konusunda ayrıntılara girmeden genel konuşulmalı ve gerekli mesajlar net, kısa ve kırmadan verilmelidir.

• Çocukların yaşları büyüdükçe, arkadaşlık ortamında yaşadıkları tatminin ve karşılaştıkları problemlerin miktarı da artmaktadır. Böyle durumlarda aileler, uygun çözüm yollarını bulmaları için çocuklarını yönlendirmelidirler.

• Anne-babalar, dinlemeye ve iletişime açık olmalıdır. Deneyimlerine dayanarak alternatif çözümler üretme konusunda çocuklarına yardımcı olmalı fakat onlara ne yapmaları gerektiği konusunda zorlayıcı olmamalıdır. Çocuklar kendilerine uygun çözüme, kendileri karar vermeli, kararının sorumluluğunu da taşımalıdır. Çocuğunuzun doğru kararlar verebilecek potansiyele sahip olduğuna güvenmeniz ve bu konuda motive etmeniz çok önemlidir.

• Aileler çocuklarının arkadaşlarını tanımalıdırlar. Çocuklarının kimlerle arkadaşlık yaptıklarını, birlikte neler yaptıklarını, nerelere gittiklerini bilmeye ailelerin hakları vardır. Ancak aileler bu haklarını bu bilgiyi çocuklarından alarak kullanmalıdırlar. Çocuklarını takip etmek, cep telefonlarını, çantalarını karıştırarak, bilgisayarındaki maillere bakarak yapmaları yanlış olacaktır. Bu tarz yaklaşımlar çocuğunuzla iletişiminizin tamamen kopmasına sebep olabilir. Bu bilgileri size çocuklar vermelidir. Bu konuda çocuklarla konuşulmalı ve her durum birlikte değerlendirilmelidir. Eğer çocuklarımıza doğru bir sorumluluk kazandırdıysak bunu yapmak çok zor olmayacaktır.

Yaşlıları tarafından kabul görmek ve arkadaşlıklar kurmak aile biriminin ötesinde çocuğın ufkunu genişletir, dış dünyaya ilişkin deneyim kazanmasına ve yüksek benlik saygısının oluşmasına yardımcı olur. Sosyal becerileri kazanması konusunda çocuğunuza yardım ederken, gerçekçi seviyede beklentiler oluşturun, çabaları ve küçük gelişmeleri bile destekleyin, onu yüreklendirin, çocuğın çabalarının en büyük ödülü, kurduğu arkadaşlıklar olacaktır.

Unutmayın ki;

Çocuğunuzun yetkin ve yeterli bir yetişkin olması, size daha az dayanması, daha çok sorumluluk üstlenerek, kendi kararlarını vermesi ve sorunları kendi başına çözmesiyle mümkün olacaktır.